

PURAISTAAN KIELTÄ 1

Oikeaa kieltä perkele

On pitkään häirinnyt, kun sanotaan *pikkuhiljaa* eikä *väbitellen*. Kielikorvaan sattuu myös *nippanappa*. Entäs *pitkä*-sanan komparaatio sitten. Sanovat sekä *pitempi* että *pidempi*. Haloo, eivät kai nyt molemmat voi oikein olla. Tai *saada aikaiseksi* ja *saada aikaan*! Väärin on pakosta puhuttu.

Esimerkit ovat satoa tammikuisesta Yleisradion radio-ohjelmasta, johon kuulijat saivat soittaa ja esittää kielikysymyksiä. Oma roolini oli epäkiitollinen. Yritimme kollegan kanssa selitellä parhaamme mukaan, miksi *kiitos paljon* on oikeastaan ihan yhtä oikein kuin *paljon kiitoksia*: Kielen moninaisuus on rikkaus. Kieliasioissa ei ole kyse vain mustasta ja valkoisesta vaan eri tilanteista. Kaverin suomen kieli voi olla hieman erilaista kuin omasi.

Tilanne ja kieliasenteet ovat tuttuja. Samanhenkistä keskustelua käyn aika ajoin esimerkiksi suomensuojelija-blogissani. Alkuperäisenä tavoitteenani on blogissa ollut tarjota jonkinlainen realistinen ja ennen kaikkea suvaitseva pohja keskusteluun suomen kielestä ja sen tulevaisuudesta. Linjani ei ole kaikkia lukijoita miellyttänyt.

Eräs innokas keskustelija esimerkiksi sorvasi Jumalan kymmenen käskyä suomen puhujan kymmeneksi käskyksi. Vanhatestamentilliseen henkeen ohjeita olivat muun muassa ”minä olen suomi, sinun kielesi. Älä pidä muita kieliä”, ”älä riko yhdyssanoja”, ”älä himoitse vierasperäisiä muotisanoja” ja sokerina pohjalla ”älä turhaan lausu ruotsin, sinun naapurisi, sanoja”. Että sellaista suvaitsevaisuutta.

Tätä taustaa vasten minut ja varmasti monen muunkin kieliammattilaisen yllätti aika tavalla Hellesingin Sanomien verkkosivuilla 1. helmikuuta julkaistu Virpi Salmen kolumni ”Kielinatsit, ketä kiinnostaa”. Siinä täsmälleen edellä kuvatonlaisesta asenteesta syytetään ”professoreja ja opettajia”. Salmen eetos on vahva: kieliammattilaiset valittavat kielen rappiosta ja siinä ohessa vievät kansan halun, uskalluksen ja motivaation kirjoittaa ja viestiä ylipäänsä. Äh, siis anteeksi, kuka vie ja keneltä?

Salmen kolumnia lukenut tietää, että ne on tarkoitettu provokaatioksi. Varmaan huomaatte, että allekirjoittanutkin on jossain vaiheessa ärtynyt. Provosoitumisen sijasta kannattaisi silti ehkä katsoa peiliin. Tyhjästähän ihmisten puristinen kielikäsitely ei ole syntynyt.

Taustalla kummittelee vanhan ajan suurten kielimestareiden varjo. Oikeat sanat ja niille oikeat muodot on jyrähdetty yliopistosta tai vähintään äidinkielen lehtorin suusta. Vaikka harvalle kielitieteilijälle tulisi enää mieleen oikaista toisten puhetta, tieto suunnanmuutoksesta ei ole välittynyt eteenpäin.

Ehkä nykyaikaisempaa kielikäsitelyä ei siis ole riittävästi tuotu esille. Ehkä nykyaikaista kielitieteellistä tutkimusta ei ole riittävästi mainostettu medioissa. Kertokaa siis hyvät ihmiset niistä tutkimuksistanne!

Vaakalaudalla ei ole vain kieliammattilaisten maine ylipäänsä. Mitäpä siitä. Suurempi riski on, jos asiantuntijoiden mahdollisuudet osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun heikkenevät.

Oikeita ongelmia, joihin voisi ottaa kantaa nimittäin riittää. Tutkimusten mukaan nuorten kirjoitustaidoissa ihan oikeasti olisi parantamisen varaa. Eikä kyse ole oikeinkirjoituksesta, vaan kyvystä ylipäänsä rakentaa tekstejä ja ilmaista omia ajatuksiaan. Myös asenteet kielivähemmistöjä kohtaan ovat koventuneet. Ruotsin kielen kouluopetusta ei pian uskalla julkisesti myöntää kannattavansa. Toiset kielet nähdään uhkana, jopa vihollisina.

Nämä ongelmat ovat toista kaliiperia kuin se, että joku sanoo vaikkapa *pitkässä juoksussa*. Kieliammatillaisen on vain niistä turha huudella maailman turuilla. Ainakaan, jos hän on yleisen käsityksen mukaan kielinatsi.

Lari Kotilainen

tutkija

Helsingin yliopisto, suomen kieli ja kulttuuri

lari.kotilainen@helsinki.fi